

NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Göteborgs universitet

Anna Bäcklund
Handläggare
anna.backlund@science.gu.se

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till kn.nm@regeringskansliet.se

Svar på remiss gällande betänkandet Areella näringar vid vatten (SOU 2023:103)

Göteborgs universitet anser att utredningen har goda förutsättningar att leda till god måluppfyllelse när det gäller utredningens syfte att säkerställa att tillräcklig hänsyn tas till de varierande förutsättningar som i dag råder för olika näringsidkare inom de areella näringarna och att se till behoven att förbättra förutsättningarna för näringarnas utveckling med fokus på de blåa näringarna genom marint vattenbruk. Förslagen bereder också för ökad möjlighet för det marina vattenbruket att bidra till att uppnå livsmedelsstrategins mål om ökad livsmedelsproduktion och hållbar utveckling i hela landet genom att ge även vattenbruket motsvarande undantag som de areella näringarna har idag.

Generella synpunkter

Göteborgs universitet ställer sig övergripande mycket positiva till förslagen i utredningen ”Areella näringar vid vatten” som vi anser har stor potential att öka beredskapen för nationell hållbar matproduktion, stärka landsbygdsutvecklingen och möjliggöra ökning av en ekosystembaserad marin näring som odling av arter såsom blå musslor, alger, ostron, sjöpungrar och andra organismer som extraherar näring från kustvatten är. Detta innebär vidare att utredningens förslag stödjer den svenska livsmedelsstrategin som vill främja och stödja ett svenskt hållbart och diversifierat vattenbruk som producerar hälsosamma livsmedel.

Göteborgs universitet ställer sig således positiva till de föreslagna ändringar i miljöbalken 7 kap. 16 och 18 §§ som föreslås från och med 1 januari 2025 lyda:

7 kap. 16 §

Förbuden i 15 § gäller inte 1. byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som inte avser att tillgodose bostadsändamål, om de behövs för jordbruket, fisket, vattenbruket, skogsbruket eller renskötseln i en näring som varaktigt bedrivs som huvudsaklig sysselsättning, eller som bisyssla som utgör förvärvsverksamhet, och de för sin funktion eller för att uppnå ett funktionellt samband måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet,

7 kap. 18 §

Som ett särskilt skäl vid prövningen av en fråga om dispens från strandskyddet får man även beakta om dispensen avser en byggnad, anläggning, anordning eller åtgärd som inte avser att tillgodose bostadsändamål, om den behövs för en småskalig förvärvsverksamhet som bedrivs varaktigt på landsbygden. Det strandnära läget ska innebära en fördel för byggnadens, anläggningens, anordningens eller åtgärdens funktion och samma funktionella fördel ska inte kunna uppnås utanför området.

Göteborgs universitet önskar lämna följande specifika synpunkter:

Specifika synpunkter

Gruppen av granskare från Göteborgs universitet och Havsmiljöinstitutet vill framförallt lyfta följande förändringsförslag:

1. Vi stödjer helhjärtat förslaget att vattenbruk, med den breda definitionen ”odling och uppfödning av vattenlevande organismer” läggs till som en självständig term i uppräkningslistan av de övriga areella näringarna i 7 kap. 16 § 1 miljöbalken.

Anmärkning: utredningen föreslår vidare att vägledningar om tillämpningen av undantagsbestämmelsen ska tas fram av ansvarig myndighet, vilket vi tolkar då även ska gälla vattenbruk då det förhoppningsvis i enlighet med utredningens förslag kommer att ingå i undantagen. Vägledningar till beslutande myndigheter är mycket viktiga verktyg som kan ge ökad tydlighet och nationell likriktning (prioriterat område i Handlingsplanen för svenskt vattenbruk 2021–2026) vid beslut om ifall en given verksamhet ska ingå i undantagsbestämmelsen eller ej även om en vägledning inte är juridiskt bindande.

Vi ställer oss däremot tveksamma till att Naturvårdsverket föreslås vara den myndighet som ges i uppdrag att ta fram vägledning gällande vad som innefattas i termerna för vattenbruk i 7 kap. 16 § 1 miljöbalken och ser hellre att denna uppgift går till Jordbruksverket som har en nybildad avdelning för vattenbruk och mångårig kompetens inom såväl främjande som olika former av tillsynsansvar för vattenbruket.

2. Göteborgs universitet är vidare positiva också till det föreslagna nya särskilda skäl till dispens för småskaliga förvärvsverksamheter på landsbygden. Detta då utredningen föreslår att inom detta nya särskilda skäl till dispens från strandskyddet skulle kunna inrymma den växande grupp av näringsidkare som utövar fisketurism och naturturism.
Anmärkning: till dessa två verksamheter föreslår Göteborgs universitet att även lägga upplevelseturism i vattenbruket, gastronomisk turism samt kombinationer av de olika turismverksamheterna. Även i detta fall föreslår vi att Jordbruksverket är ansvarig myndighet för att ta fram vägledningen för de särskilda skäl som rör vattenbruksturism per se – och även i kombination med andra turismverksamheter.
3. Utredningens förslag om ett förtydligande av omsättningskravet för beslut om vilka verksamheter som ska omfattas av undantagstillståndet genom en lagändring av undantagsbestämmelsen i 7 kap. 16 § 1 miljöbalken, är mycket önskvärd. För verksamheter inom den blå matproduktionen, fiske och vattenbruk, är det inte ovanligt att verksamhetsutövarna tillhör just de grupper som förslaget vänder sig till, dvs. småföretagare som har små produktionsenheter och som för sin försörjning är beroende av inkomster från flera olika intäktskällor. Såväl det kustnära, småskaliga fisket som vattenbruket är i många fall entreprenörer i startfas, familje- eller enmansföretag där också det finns önskemål om att övertagande mellan generationer kan ges bättre förutsättningar genom en ökad ekonomisk hållbarhet och möjlighet att driva de

småföretagen vidare genom att lägga ihop flera olika typer av verksamheter med olika inkomstkällor.

4. Det funktionella kravet är centralt i tillämpningen av bestämmelsen i 7 kap. 16 § 1 och otydligheter bör i största möjliga mån undvikas. Placering av byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som skulle medföra orimliga merkostnader eller tidsförluster för näringsidkare är onödiga försvåranden som bör undvikas. Det vore således olyckligt att ha en skrivning som riskerar att leda till sådan styrning. Vidare delar Göteborgs universitet uppfattningen om att begreppen ”för sin funktion” och ”funktionellt samband” inte är synonyma och ställer sig således även bakom förslaget om att båda finns med i lagtexten.

Beredning av remissen

Beredning av remissen har skett i samråd mellan Nationellt centrum för marin vattenbruksforskning (SWEMARC) och Havsmiljöinstitutet med stöd från Centrum för Hav och samhälle.

Följande forskare har inkommit med synpunkter:

Kristina Sundell, Henrik Sundh, inst. för biologi och miljövetenskap,

Henrik Pavia och Mats Lindegarth, marina institutionen

Jonas Kyrönviita, juridiska institutionen

alla verksamma i Nationellt centrum för marin vattenbruksforskning, SWEMARC, vid Göteborgs universitet

Mats Lindegarth, Havsmiljöinstitutet, Göteborgs universitet

Svaren har sammanställts av Kristina Snuttan Sundell, SWEMARC, Göteborgs universitet med stöd av Jonas Kyrönviita, SWEMARC och Malin Rosengren, Centrum för hav och samhälle, Göteborgs universitet.

Göteborg 2024-05-20

Kristina Snuttan Sundell

Professor, ordförande i SWEMARC, Göteborgs universitet